THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

די שטעלונג פון דער ארבייטער דעלעגאציע ביים קאנגרעס

עס איז קיין צווייפעל ניט, אז די האנדלונג פון דער ארבייטער דעלעגאציע ביים ציוניסטישען קאנגרעס איז א פארשטענדיג אויסגעהאלטענע. מיר ריידען דא ניט וועגען די פערזענליכע אטאקעס פון אייניגע ארבייטער דעלעגאטען געגען רעוויזיאניסטען, וועלכע זענען זעהר באדויערענסווערט.

אויסער די רייף־פערזענליכע אינצידענטען, דאס הייסט, די אטאקעס, שטעהט דאך פאר'ן קאנגרעס אין זאך קלאהר, פארמולירען א פאליסי, און קיים וועט די פאליסי פארמולירט ווערען, דאן וועט שוין קומען די פירער־שאפט. אין אנדערע ווערטער מיינט עס, דער קאנגרעס דארף אדער אנגעמען ווייצמאנ'ס פאליסי, אדער שאפען א נייע. און ווייצמאנ'ס פאליסי דרעהט זיך ארום דעם מעקדאנאלד'ס בריעף.

די ארבייטער דעלעגאציע שטיצט ווייצמאנ'ס פאליטיק, אז דער מעק־דאנאלד בריעף איז א באזיס פאר ווייטערע פארהאנדלונגען מיט דער רע־ניערונג, ניט אכטענדיג וואס דער פאספיעל "ווייסער פאפיער" איז ניט צו־ריקגערופען געווארען אין גאנצען.

טייטשט מען דאך אויס, אז דער מעקדאנאלד בריעף מאכט צו נישט דעם פאספעיעלד "ווייסען פאפיר". צי די אויסס־ייטשונג איז א ריכטיגע אדער ניט, דאס איז ווייצמאנ'ס בליק און ווייצמאנ'ס טייטש. ניט נאר קען מען צו ענגלאנד יעצט ניט ארויסשטעלען קיין נייע פאדערונגען, נאר מען מוז ווייטער האנדלען מיט מעקדאנאלד'ן אויף'ן באזיס פון זיין בריעף.

וואס בליבט איבער דער ארבייטער דעלעגאציע צו טאן, זיך שטע־לען געגען ווייצמאנ'ען?

א שטעלונג געגען ווייצמאנ'ען מיינט א שטעלונג געגען דעם ארביי־טער פרעמיער פון ענגלאנד, קען עס טאן די הסתדרות?

קען די ארבייטער פארטיי פון ארץ ישראל זיך שטעלען געגען דער ארבייטער פארטיי אין ענגלאנד?

אפילו ווען די ארץ ישראל ארבייטער זאלען דורכאויס ניט מסכים זיין מיט דער פילער האנדלונג פון מעקדאנאלד'ן, קען זי דאך זיך ניט שטע־לען געגען אים, ווייל אויב א שטעלונג דארף גענומען ווערען, איז עס אין דער פארטיי.

אזוי, אז קיים האנדעלט זיך עס וועגען פארמולירען פאליסים, קען די ארבייטער דעלעגאציע אנדערש ניט האנדלען, סיידען די דאזיגע פראגע זאל בכלל אפגעשיבט ווערען אין עס זאל זיין א רייד וועגען פאראייניגען די כוחות, שאפען א קאאליציע אין דערנאך אויסארבייטען ווייטערדיגע פלענער.

דערפאר זענען די ארבייטער דעלעגאטען גרייט אפילו צו געהן אזוי ווייט און אויפגעבען אלס פירער, אבי דורכפירען זיין פאליסי, דאס פארדערט די ארבייטער סאלידאריטעט. און אויף דעם גרונט זענען די ארבייטער דעלעגאטען אויסגעהאלטען.

איז דאך אויך קלאר, אז עס קען יעצט קיין רייד ניט זיין וועגען פאר־דערען א אידישע מערהייט אין פאלעסטינע, ווייל ווען ענגלאנד זאל היינט זאגען: — גוט, אייער פאדערונג איז גנאדיגעגעבען, קענען עס דאך די אידען ניט באווייזען. מיר האבען איינפאך די פינאנציעלע מיטלען ניט דערצו, ווען מיר זאלען ציגעבען, אז מיר האבען דעם מענשען־מאטעריאל.

די שטעלונג פון דער ארבייטער דעלעגאציע איז די שטעלונג, וועל־כע די ארץ ישראל ארבייטער פארטיי האט געדארפט אנגענומען, אפילו ווען ווייצמאן נעמט ניט אזא שטעלונג. און ווער ווייסט וויפיעל אמת עס איז אין דעם, אז ווייצמאנ'ס פאליסי איז די פאליסי פון דער ארבייטער פארטיי אין ארץ ישראל.

די שולדיגע דארפן באשטראפט ווערן

ווען א 2500 דאלאר פירמע קען פארקייפט ווערען פאר א סומע פון א מיליאן דאלאר אום אפצוראטען א קאנקורענט פון וועג, איז די העכסטע צייט, אז די רעגירונג זאל זאגען: האלט! גענוג!

דער דאזיגער פאקט איז ארויסגעבראכט געווארען ביי דער אונטער־זוכונג, וועלכע ווערט אנגעפירט וועגען דער "באוהארנאו קארפארייסאן", וועלכע האט א קאנצעסיע פון דער רעגירונג אפצוציהען וואסער פון סט. לאורענס. פאר דער פראדוצירונג פון עלעקטריציטעט.

די רעגירונג האט אנגעהויבען הי אינטערזוכונג אויפ'ן גרונט פון דעם, וואס אינזשעניערן האבען דערקלערט, אז מיט דעם, וואס די וואסערען פון סט. לאורענס וועלען אפגעצויגען ווערען וועט עס שאדען דעם גרויסען וואסר וועג, וועלכען מען קלייבט זיך צו בויען.

קלאגען זענען געמאכט געווארען אין פארלאמענט, אז די קארפאריי־שען האט די קאנצעסיע באקומען דורך ניט־ערלעכע מיטלען. מען האט זאגאר געגעבען אנצוהערען, אז א געוויסער ליבעראלער סענאטאר האט באקומען דערפאר א גאנץ היבשע סומע. אויפ'ן גרונט פון די דאזיגע קלאגען איז אן אונטערזוכונג אנגעהויבען געווארען.

ביי דער נעכטיגער זיצונג פון דער קאמיסיע האט דער סעקרעטאר פון דער "באוהארנאו קארפארייסאן" דערצעהלט, אז זיין קאמפאניע האט אויסגעקויפט די סטערלינג אינדוסטריעל קארפארייסאן פאר א סומע פון א מיליאן דאלאר, און די דאזיגע קאמפאניע איז גענרינדעט געווארען מיט א קאפיטאל פון 2500 דאלאר. דער איינציגער צווק פארוואס די "סטערלינג" איז אויסגעקויפט געווארען, איז אום זי זאל ניט שטעהן אין וועג דער גרויס־סער קארפארייסאן, ווייל די "סטערלינג" האט נאך אין 1924 געמאכט אן אפליקאציע צו דער רעגירונג מען זאל איהר דערלויבען צו פראדוצירען עלעקטריק דורך אפציהען וואסער פון סט. לאורענס.

דער סעקרעטאר האט גאנץ אפען צוגעגעבען, אז די סטערלינג איז אויסגעקויפט געווארען פאר דער ריזיגער סומע בלויז זי זאל ניט שטעהן אין וועג, און די פארשטענדיגונג איז געווען, אז אויב די "באוהארנאו קאר־פארייסאן" באקומט ניט די קאנצעסיע פון דער רעגירונג, דאן איז דאס געשעפט קיין געשעפט ניט.

דארף מען נאך א בעסערען באוויז פון קארופציע?

אזוי האנדעלט מען מיט פאלקס אייגענטום. עס ווערען געמאכט מיליאנען אויפ'ן רעכענונג פון פאלק, דורך בארייבען דאס פאלק, און דאס איז געווארען אונטער א בלומרשט'ער פאלקס רעגירונג, וועלכע זוכט נאר צו באשיצען די אינטערעסען פון פאלק. דאס האבען געטאן סענא־טארען, וועמענס אויפגאבע עס איז דאס פאלק צו באשיצען, וועמענס אויפ־גאבע עס איז צו שאפען געזעצען פאר'ן פאלק.

ווי עס וויזט אויס, האט דער סענאטאר, אדער סענאטארען טאקע אזוי געטייטשט, פאר'ן פאלק, אבער ניט פאר זיך.

דער "באוהארנאו" סקאנדאל איז אן אנדערהערטער. די רעגירונג האט יעצט אנגעהויבען אן אונטערזוכונג, אין די זאך טאר ניט אפגעלאזען ווערען ביז אלע איינצעלהייטען פון דער גרויסער קארופציע וועלען אויפ־געדעקט ווערען און די שולדיגע זאלען באשטראפט ווערען.

דער אינערער פראבלעם*)
פון י. ל—ד.

דער ציון קאנגרעס אין באזעל

..2

ווען א זייטיגער בעאבאכטער, אזער־כער וואס האט געהאט די מעגליכקייט צו קענען די ציוניסטישע ארגאני־זאציע אין איהרע יונגע יאהרען, נאר ער האט אבער ניט נאכגעפאלגט דעם פרא־צעס פון אנטוויקלונג פון דער פארטיי, ווען אזעלכער פאלט איצטער אריין צופע־ליג אין ציוניסטישען לאגער און הערט זיך צו אלעס וואס עס ווערט דארטען גערעדט, און אויב דער בעאבאכטער זאל־נאך דערצו האבען א גוטע תפיסה און א פסיכא־אנאליטיש אויער צו צוגלידערען אלע אברים פון דער פארטיי, וואלט ער אהן שום ספק אויסגערופען: "הואת נעמי?" "ווייסן דאס די פירות פון אמא־ליגען ציוניזם?" און עס איז ווירקליך צום שטוינען.

שטעלט אייך פאר: מען האט גע־נומען די זעמעל־מעהל פון אידישען פאלק, דעם שעהנסטען אידעאל וואס די וועלט האט אמאל געהאט, און מען האט עס פראפאנירט, פארוואבערדיגט, ארוב־מערגעהאקט די פיגיגערען, ארויסגענומען דערפון די נשמה און איבערגעלאזט בלויז דעם סקעלעט, הויט און ביינער.

וואס מיר אידעאל, וואס מיר הייר־ליגקייט, אלעס קאנצענטרירט זיך ארום אינטערעסען, און ווען איך האב קיין מורא ניט, וואלט איך נאך צוגעגעבען, אז דאס ווען די באלשעוויקעס האבען געמאכט פונ'ם סאציאליזם, אז דאס האבען אונ־ווערע פארטייען געמאכט פון ציוניזם, און פון וואנען איז דאס אלץ געקומען? ווען האבען מיר אזוי גיך אויסגעלערענט דעם נייעם מאטעריאליסטישען צוגאנג צו אלעס?

האט געלעבט א פאלק א נידערגע־שלאגענעם, געפיהרט א באשיידען לעבען, נעגאנגען, ווי מען זאגט, אויף די געגער, ניט געוואגט קיינעם אנצורירען, גע־שוינט יערענס כבוד, געווען אזוי צוזאגען, נידערגיג פון גראז און שטיילער פון וואר־סער, דאס אבער איז געווען נאר כלפי חוץ, און איהרע באציהונגען צו דער אור־סעריליכער וועלט, אבער דאס וואס איז נוגע כלפי פנים, צום אינערליכען לעבען, דא איז שוין געווען עפעס אנדערש. דא האט געשלאגען א ריטום פון פאעזיע, דא האבען געשפיעלט סטרונעס פון שעהנס־טער נגינה, דא איז געווען אן אנאנדער מאסשטאב, דא האט עס זיך געציינט שטארק און באוואוסט, אן "אתה בחרתנו" פאלק, און געטראגען האט דאס פאלק אין אהרע טעפסטע טיעפענישען א חלום וואס בלויז דערמאהנענדיג זיך וועגען

(*) די רעדאקציע איז ניט איינשטי־מיג מיט דער מיינונג וועלכע אונזער חשוב'ער מיטארבייטער דריקט אויס אין זיין ארטיקעל, איבערהויפט שטימט די רעדאקציע ניט איין מיט דעם שרייבערס מיינונג וועגען דער ארבייטער פארטיי אין ארץ ישראל, וועלכע די רעדאקציע גלייבט אז איז ניט קיין ריכטיגע.

איהם איז געגונג געווען צו געבען דעם פאלק מוטה צום לעבען, און טראץ אלע קלעפ אויף פורעניות'ן וואס האבען זיך געשאטען אויפ'ן קאפ פון דעם עלענדיג וואנדערער, האט זיך דאס וואנדערנדע פאלק קיינמאל ניט אונטערגעגעבען, קיינ־מאל ניט אויפגעהערט צו טרוימען וועגען דעם טייערסטען שאץ וואס איז איהם נאך פארבליבען: מוטה און אויסדויער, אט דיעזע צוויי מעלות זיינען געווען די יע־ניגע וואס האבען איהם בעגלייט אומעטום און ניט צוגעלאזט איהם צו פארצווייפ־לען. און הגם דאס פאלק האט געפיהלט אין איטליכען אבר זיינעם אט דעם וואונ־דערליכען חלום, האט עס אבער ניט גע־האט קיין ווערטער ווי אויסצודריקען איהם, עס איז געווען א נשמה אהן א גוף, אין דער בחינה פון א "נשמה ערטילאה".

ערשט איז געקומען א מאן, וועלכער מיט זיין דערשיינונג, מיט זיין גאנצעם וועזען, איז געווען ווי געקומען פון א פרעמדער וועלט, א וועלט א ניט צוגענ־ליכע, און גראד ער האט געפונען דעם שליסעל צו דיעזען חלום. און ניט נאר דאס, נאר ער האט דעם חלום נאך מעהר פארטיעפט, גערעגט די פאנטאזיע, געגע־בען א קערפער צו דער פליהענדער נשמה און אין א מודל'דיגער שעה איז געבוירען געווארען דער ציוניזם.

ווי שעהן און ערהאבען איז צוגע־גאנגען דער טראגען און געבורט פון דעם "נייעם איד"!

אויסגעגלייכט זיינען געווארען זיינע רוקענס, אויפגעלעבט די פנים'ער, שטראהל־לען פרייד און גליק האבען ארויסגעשיינט פון איטליכען אידענ'ס פנים, דער זיוג האט, אין א שטונדע פון שוואכקייט, אנ־טוישונג, זיך ארויסגעזאגט פאר א סאב־סטיטוט, פאר אונאנדע אנשטאט ציון, אויך דאן איז קיינעם ניט איינגעפאלען זיך צו בענוצען מיט אומפארלאמענטא־רישע מיטען, מען האט ארגומענטירט מיט דרך ארץ, טאקט, מען האט געפרי־בירט איבערצייגען זאכליך, און גלייכ־צייטיג האט זיך געפיהלט אין הארץ פון יעדען ציוניסט אן אומבאגרענעטע ליב־שאפט צום פיהרער, אין טראץ דעם הייר־סען טעמפעראמענט מיט וועלכען אונזערע מזרח אייראפייאישע אידען צייכענען זיך אויס, האבען זיי דאך געזוכט וועגען ווי צו קומען צו א פארשטענדיגונג מיט'ן פיהרער, וואהרוס געוואלטיג גרויס איז גע־ווען דער איינפלוס, היפנאז, מיט וועלכען אונזער פיהרער האט זיך אויסגעצייכענט.

דאס אלץ איז געווען דאן, ווען אין דער אידישער גאס האט געשוועבט דאס בילד פון א מנהיג, א פיהרער, אן איצט? ווי אזוי שטעהט די לאגע אין ציוניזם היינט?

א ריינבליקענדיג אין דעם צוזאמענ־שטעל פון ציוניזם, כאפט אן פשוט א שרעק צו וואס פאר א מדרגה מיר זענען דערגאנגען. אזא פארביסענקייט וואס הערשט איצטער אין די ציוניסטישע רייהען האט מען זיך קיינמאל ניט גע־קענט פארשטעלען.

און ווירקליך ווער האט עס געקאנט פארזעהן, אז פון דער בימה פון א אידי־שען קאנגרעס וועט איין פארטיי שליידע־רען אויפ'ן השבון פון דער צווייטער, אועלכע באשולדיגונגען? ווערכער בביא, אפילו דער גרעסטער מוכיח צווישען זיי, האט עס אמאל געוואגט צו נעהמען א בעדייטענדען טייל פון אידישען פאלק אין מאכען עס אזוי צו שאנד און שפאנ? וואס האט הערשט ביי אונז לית דין ולית דין? איז גאר קיין פארגאנטווארטליכקייט ניט פאראן ביי אונז?

אט א שטייגער האבען מיר געהערט, אז מיר פארמאגען "היטלעריסטען", אט דיעזע רויבער באנדע, דער אפפאל פון פון דער מענשהייט, דער שמוץ פון די אמאליגע דייטשע יונקערס, לייטע וואס זיינען פעהיג צו כל'ערליי רציחות און מערדערייען. לייטע וואס טראגען אויף זייער געוויסען דעם גרעסטען שולד פון דעם בלוט באד וואס איז ענטשטאנען אין 1914, אט די דאזיגע תלינים צו פארגליי־כען און צו אידענטיפיצירען זיי מיט אי־דישע יונגע לייט, וועלכע האבען אן זייער לעבען אפשר קיין ביקס ניט אנגע־זען, לייטע וועלכע האבען א נאמען און פארדיענסטען פאר דער ציוניסטישער אר־גאניזאציע, לייטע ווי זשאבאטינסקי, ברוצקוס, ליכטהיים א. א. וועלכע זיי־נען געשיקט געווארען פון דעם קערענ־דיגסטען טייל פון אידישען פאלק, אלס זייערע דעלעגאטען, מענשען אויף וועלכע כמעט דאס גאנצע פוילישע אידענטום קוקט ארויס זיי זאלען איבערנעהמען די לייטונג, אויב מיר וועלען זיך ערלויבען צו שטעלען זיי אין איין מחיצה מיט די אלין אויס דאס פנים און שפייען אויף אונזער כבוד פאר די אויגען פון דער גאנצער וועלט, דאן איז צו זיין א ציוניסט ניט גאר ניט קיין כבוד, נאר אויך א בושה, דאן מעגען מיר זיך אויך געזעגענען מיט אונזער טויזענט־יעריגען חלום און די ציוקונפט פארשפרעכט גאר קיין גלענצענ־דע נאולה?

מיילא דא ליגט דער תירוץ פון אוי־בען, היות דאס רוסישע אידענטום, דער רוב מנין ווהב בנין פונ'ם אידישען פאלק איז צו גרונט געגאנגען, דענגערירט גע־ווארען, אדער דעקלאסירט, און די אנדע־רע טיילען פון פאלק האבען זיך קיינמאל ניט אזוי אויסגעגייצענט אויפ'ן נאציא־נאלען געביט, זיי זיינען פון תמיד אן גע־ווען אן אנדערערעניטער עלעמענט, קאל־טע לונג און לעבערס. העכסטענס האבען זיי געזוכט צו פארטרינקען זיך אין דעם מבול פון פארגעניגענס, קארטערען־יעגערס מיט אן אמביציע צו אסימילירען זיך. בלייבט אהוא איבער דאס פוילישע אי־דענטום, דאס ארץ ישראל'דיגע און דאס אמעריקאנער אפשטאמער פון אמאליגען רוסישען אידענטום.

האבען די פוילישע געשיכט רעוויזיא־ניסטען, די ארץ ישראל'דיגע — ארבייטער און די אמעריקאנער, וועמען האבען זיי געשיקט? דעם אמת זאגענדיג, פרעגט מיך בחרם, וואס פאר א מין דעלעגאטען זיינען די אמעריקאנער? אדרבא, אפשר וויסט איהר צו וואס פאר א גרופירונג מען קען צו רעכענען די אמעריקאנער? דיי־לייט די ריידען זייערע, ווהס אויס אז זיי זיינען נוטה צום רעוויזיאניסטס. אבער לויט די וואס שווייגען איז שווער צו גע־פינען א בעשטימטע פיזיאנאמיע פאר זיי. מיילא וועלען מיר אויעקלייגען די פראגע וועגען די אמעריקאנער אן א זייט און מיר וועלען זעהן וואס וויילען יענע באר־שטימטע פנים'ער, וואס איז זייער פראג־נאם.

דער רעוויזיאניזם איינגעטליך איז דער אמאליגע כלל־ציוניסט, נאר, וואס דען, עס געפעלען איהם ניט די בעווייז דערצו איז, דער צוואמענשטעל פון איצטיגען קאנגרעס.

לויט דער צאהל פון די פארטייען וואס באהערשען דעם קאנגרעס, געהען די ארבייטער צו אלער ערשט. זיי האבען גע־שיקט די גרעסטע צאהל דעלעגאטען, — אזוי ווי דאס אידישע פאלק, אדער אמ־ווענינסטען די ציוניסטישע פארטיי וואלט באשטאנען פון א רוב ארבייטער, — נאך זיי די רעוויזיאניסטען, — אויך א באר־דייטענדע צאהל לויט'ן מצב זייערען אין דער ווירקליכקייט. — נאכדעם קומען א פאר צעהנדליג מזרחיסטען מיט א נאכגע־שלעפטען קרייזיס, ווי א "סרח העודף" פון היינטען, און נאך א פאר פארטייעלאך פון איינצעלנע, יחידים, צו לעצט.

נו, שטעלט זיך די פראגע, וואו זע־נען אהינגעקומען עפעס די כלל ציוניס־טען, אט די וועלכע האבען געבילדעט די עקזעקוטיווע און פון זייער מיטען איז גע־וועהלט געווארען דער פרעזידענט? וואו זיינען די יעניגע וועלכע האבען שטענדיג געטראגען דעם יאך פון דער ארגאניזאי־צ ע? וואו איז ערגעץ אומגעקומען דער צעגטער? איז דער תירוץ, אז פון זיי איז נעבאך געבליבען בלויז דער נאגען, אדער ווי דער העברייער וואלט געזאגט, אז עס איז א "שם שנתרוקן מתכנו"...

און אן אנדערער וועט אפשר פרע־גען, וואו זשע איז דאס גאנצע אידישע פאלק, אט די מאסען וועלכע האבען גע־טראגען אין זייער בוזעם דעם חלום פון דער גאולה?

מיר האבען אויך אין אונזערע אחריות איז שטענדיג גע־ווען דער מאסשטאב מיט וועלכען מען האט אונז געמאסטען, און ווייל ערגדיג צו ניט ווייל ערגדיג האבען אונז די גוים געגעוואונגען צו פאראנטווארטליכקייט, אין דערפאר מוזען מיר אממעהרסטען זיך רעכענען מיט טהאטען און באזונדער מיט ווערטער, און וואלטען אפילו געווען זיכער אז די רעוויזיאניסטען זיי־נען אין עקסטרעם שאוועניסטישע פאר־טיי, איז אויך אונזער פליכט ניט מגזם צו זיין און ארויסטראגען דאס אין דער עפענטליכקייט, משוש אל תפתח פה לשטן! אויך קאנען מיר זיך צו די דייטש־שען ניט פאר גלייכען אין קיין שום פרט, מיר געפינען זיך, אין באצוג צו ארץ ישראל, פון דרויסען און זיי פון אינזוע־ניג, אין זייער לאנד. מיר זיינען אנגעווי־זען אויף "חסד לאומים", בעת זיי הערען די נאנצע וועלט ווי דעם פראיאהרינגען שניי. דערפאר איז אין דייטשלאנד מעג־ליך א פארטיי אויך פון "היטלעריסטען", בעת ביי אונז טאר מען אפילו דאס ניט אויפ'ן זינען ברענגען, און אויב מיר ווי־לען מיט געוואלד שאפען אזא פארטיי — דען מיט אזעלכע פארליימדונגס מעטאדען קאן מען נאך חלילה ברענגען דערצו — פארמאגען מיר ניט קיין פיצעל געפיהל פון־אידישער אחריות.

און אויב מיר ווילען זיך אריינגריב־לען אין דער זאך און נאכזוכען די סיבה וואס האט גורם געווען צו אזא פארקריפ־לונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, מוזען מיר קומען צו דיעזען שלום, אז דער הויפט פאקטאר פון דעם היינטיגען כאאס אבער באדייטענד געשראקען, ווער ווייסט וואס פון א אידען קען ווערען אין א גע־וועלטיגעם ווילהעלעמ'ס פאלאץ?

איך האב אבער שנעל אויסגעפונען אז א אידישע נשמה איז ניט אפצושא־צען.

יעלאווסקי איז אין זיין פיהרונג, דאס הייסט אין דער אויסערליכער חצי רייד ניט געקענט זיין, וואהרוס אלעס איז געווען לשמה.

און ווי שעהן און פראכטפאל האבען אויסגעזעהן די ערשטע קאנגרעסען, ראכט זיך, אז קיין שעהנערס האט אונזער פאלק ניט געזעהן. און הגם שוין דעמאלסט האבען זיך אנגעהויבען די גרופירונגען, רעכטס, לינקס, צענטער, האט אבער אויף אלע פנים'ער געשיינט א מין פאטריאר־כאלישעס ליכט. דער אויסדרוק ערנסט, דער ווילען — אומבויגזאם און איין רצון האט קענטיג זיי אלע באלעבט, דער רצון צו א נעמיינזאמעס פריי לעבען.

נאטירליך האט מען זיך ניט צוריק־געהאלטען פון דעבאטירען, פיהרען דיס־קוסיעס, אויסצודריקען פארשיעדענע מיינונגען, אבער טראץ דעם האט מען זיך באצויגען איינער צום צווייטען מיט פר־לער רעספעקט, מיט טאקט, מיט א גע־ווייסן מיטגעפיהל. און אזוי איז מעגליך געווען, אז דער גרויסער לידער רב דיינעם זאל זיצען "בכפיפה אחת" מיט'ן גרייז־גרויען נאדדוי, דער איראפייער זאנגוויל מיט'ן פרומען וואלפזאן און קיינער האט ניט געהאט דאס געפיהל פון "צר לי המקום", ווער שטעהט פון אינסינואציעס, גראבע בעליידיגונגען האט אודאי קיין רייד ניט געקענט זיין.

אן אפילו שפעטער ווען דער מנהיג פון איטליכען אידענ'ס פנים, דער זיוג האט, אין א שטונדע פון שוואכקייט, אנ־טוישונג, זיך ארויסגעזאגט פאר א סאב־סטיטוט, פאר אונאנדע אנשטאט ציון, זיך צו בענוצען מיט אומפארלאמענטא־רישע מיטען, מען האט ארגומענטירט מיט דרך ארץ, טאקט, מען האט געפרי־בירט איבערצייגען זאכליך, און גלייכ־צייטיג האט זיך געפיהלט אין הארץ פון יעדען ציוניסט אן אומבאגרענעטער ליב־שאפט צום פיהרער, אין טראץ דעם הייר־סען טעמפעראמענט מיט וועלכען אונזערע מזרח אייראפייאישע אידען צייכענען זיך אויס, האבען זיי דאך געזוכט וועגען ווי צו קומען צו א פארשטענדיגונג מיט'ן פיהרער, וואהרוס געוואלטיג גרויס איז גע־ווען דער איינפלוס, היפנאז, מיט וועלכען אונזער פיהרער האט זיך אויסגעצייכענט.

דאס אלץ איז געווען דאן, ווען אין דער אידישער גאס האט געשוועבט דאס בילד פון א מנהיג, א פיהרער, אן איצט? ווי אזוי שטעהט די לאגע אין ציוניזם היינט?

א ריינבליקענדיג אין דעם צוזאמענ־שטעל פון ציוניזם, כאפט אן פשוט א שרעק צו וואס פאר א מדרגה מיר זענען דערגאנגען. אזא פארביסענקייט וואס הערשט איצטער אין די ציוניסטישע רייהען האט מען זיך קיינמאל ניט גע־קענט פארשטעלען.

און ווירקליך ווער האט עס געקאנט פארזעהן, אז פון דער בימה פון א אידי־שען קאנגרעס וועט איין פארטיי שליידע־רען אויפ'ן השבון פון דער צווייטער, אועלכע באשולדיגונגען? ווערכער בביא, אפילו דער גרעסטער מוכיח צווישען זיי, האט עס אמאל געוואגט צו נעהמען א בעדייטענדען טייל פון אידישען פאלק אין מאכען עס אזוי צו שאנד און שפאנ? וואס האט הערשט ביי אונז לית דין ולית דין? איז גאר קיין פארגאנטווארטליכקייט ניט פאראן ביי אונז?

מאל ניט אויפגעהערט צו טרוימען וועגען דעם טייערסטען שאץ וואס איז איהם נאך פארבליבען: מוטה און אויסדויער, אט דיעזע צוויי מעלות זיינען געווען די יע־ניגע וואס האבען איהם בעגלייט אומעטום און ניט צוגעלאזט איהם צו פארצווייפ־לען. און הגם דאס פאלק האט געפיהלט אין איטליכען אבר זיינעם אט דעם וואונ־דערליכען חלום, האט עס אבער ניט גע־האט קיין ווערטער ווי אויסצודריקען איהם, עס איז געווען א נשמה אהן א גוף, אין דער בחינה פון א "נשמה ערטילאה".

ערשט איז געקומען א מאן, וועלכער מיט זיין דערשיינונג, מיט זיין גאנצעם וועזען, איז געווען ווי געקומען פון א פרעמדער וועלט, א וועלט א ניט צוגענ־ליכע, און גראד ער האט געפונען דעם שליסעל צו דיעזען חלום. און ניט נאר דאס, נאר ער האט דעם חלום נאך מעהר פארטיעפט, גערעגט די פאנטאזיע, געגע־בען א קערפער צו דער פליהענדער נשמה און אין א מודל'דיגער שעה איז געבוירען געווארען דער ציוניזם.

ווי שעהן און ערהאבען איז צוגע־גאנגען דער טראגען און געבורט פון דעם "נייעם איד"!

אויסגעגלייכט זיינען געווארען זיינע רוקענס, אויפגעלעבט די פנים'ער, שטראהל־לען פרייד און גליק האבען ארויסגעשיינט פון איטליכען אידענ'ס פנים, דער זיוג האט, אין א שטונדע פון שוואכקייט, אנ־טוישונג, זיך ארויסגעזאגט פאר א סאב־סטיטוט, פאר אונאנדע אנשטאט ציון, אויך דאן איז קיינעם ניט איינגעפאלען זיך צו בענוצען מיט אומפארלאמענטא־רישע מיטען, מען האט ארגומענטירט מיט דרך ארץ, טאקט, מען האט געפרי־בירט איבערצייגען זאכליך, און גלייכ־צייטיג האט זיך געפיהלט אין הארץ פון יעדען ציוניסט אן אומבאגרענעטער ליב־שאפט צום פיהרער, אין טראץ דעם הייר־סען טעמפעראמענט מיט וועלכען אונזערע מזרח אייראפייאישע אידען צייכענען זיך אויס, האבען זיי דאך געזוכט וועגען ווי צו קומען צו א פארשטענדיגונג מיט'ן פיהרער, וואהרוס געוואלטיג גרויס איז גע־ווען דער איינפלוס, היפנאז, מיט וועלכען אונזער פיהרער האט זיך אויסגעצייכענט.

דאס אלץ איז געווען דאן, ווען אין דער אידישער גאס האט געשוועבט דאס בילד פון א מנהיג, א פיהרער, אן איצט? ווי אזוי שטעהט די לאגע אין ציוניזם היינט?

א ריינבליקענדיג אין דעם צוזאמענ־שטעל פון ציוניזם, כאפט אן פשוט א שרעק צו וואס פאר א מדרגה מיר זענען דערגאנגען. אזא פארביסענקייט וואס הערשט איצטער אין די ציוניסטישע רייהען האט מען זיך קיינמאל ניט גע־קענט פארשטעלען.

און ווירקליך ווער האט עס געקאנט פארזעהן, אז פון דער בימה פון א אידי־שען קאנגרעס וועט איין פארטיי שליידע־רען אויפ'ן השבון פון דער צווייטער, אועלכע באשולדיגונגען? ווערכער בביא, אפילו דער גרעסטער מוכיח צווישען זיי, האט עס אמאל געוואגט צו נעהמען א בעדייטענדען טייל פון אידישען פאלק אין מאכען עס אזוי צו שאנד און שפאנ? וואס האט הערשט ביי אונז לית דין ולית דין? איז גאר קיין פארגאנטווארטליכקייט ניט פאראן ביי אונז?

א רוסישער איד אין קייזער ווילהעלמס פאלאץ

פון הרב הורוויץ

הרב הורוויץ

פון צווישען אלע דאנציגער אידען, וועלכע איך האב באגעגענט זייענדיג אין שטאדט אין די אינטערעסען פון דער ג ר אָ ד נ ע ר ישיבה, פון וועל־כער הרב שמעון שקאפ איז געווען דער ראש הישיבה, איז אין מיין גערע־כעניש געבליבען דער איד מ. יעלאווסקי.

יעלאווסקי דאס איז א נאמען וועלכער איז באקאנט ניט נאר אין דאנציג, נאר אויך ווייט און ברייט ארום, א קינד אין וויג האט געהערט דעם נאמען, און איהר וועט ניט טרעפען קיין איין מענש אין דאנציג וועלכער וועט אויך ניט ווייזען דעם וועג צו יעלאווסקין. סיי צו זיין היים און סיי צו זיין געשעפט ביוראו.

איינעגטליך ווילט זיך מיר איבער־געבען פאר די לעזער ניט אזוי די פער־זענלעכקייט יעלאווסקי אליין, וועלכע איז א גאנץ אינטערעסאנטע אן און פאר זיך ווי עס ווילט זיך איבערגעבען די יע־לאווסקי וואוינונג, מיט וועלכער א גע־שיכטליכער פאקט איז פארבונדען און איז ווערט פארציייכנט צו ווערען.

ווי נעזאגט געגען אלע דעם אידען יעלאווסקי. פון אידען איז דאך אפגע־רעדט, דייטשען און פאליאקען קענען איהם. און איהר וועט ניט בלאנזשען ווען איהר וועט פרעגען דעם ערשטען בעסטען פארבייגעהער: וואו איז ערגעץ יע־לאווסקים ביוראו?

שטעלט איהר די פראגע א דייטש וועלכער איז נאר ניט קיין אנטיסעמיט און ביי אייך אויפ'ן פנים ליגט עס די מזוזה אויפ'ן נאז, וועט ער אייך ענט־פערען אויף דעם ספעציפיש דייטשען אופן ווי יעדער דייטש ענטפערט ווען מען פרעגט איהם אויף א נאס.

דער דייטש וועט זיך רוהיג אפשטע־לען, אויסציהען דעם האלז און ציילענדיג די ווערטער ווי זיי וואלטען אלטע מאר־קען געווען, וועט ער אנהויבען:

"נייען זיי מאל ביטע אז קיינער נראד אויס, נאכהער זיינען זיי מאל ביטע ארונטער, נעגענען זיי איינע קרבע, לאסען זיי בי־טע די קירבע רוהיג בלייבען שטיין".

דער דייטש באטאנט הויפטזעכליך "לאסען זיי די קירבע רוהיג בלייבען שטיין". ווי ער וואלט מורא געהאט אז פארבייגעהענדעיג וועט איהר זיין קירבע אין קעשענע אריינלייגען, און דערנאך וועט ער אייך ערשט גענוי אויסמאלען וואו דאס הויז אויף וועלכער איהר פרעגט זיך נאך געפינט זיך.

נאך דעם דייטש'ס אינפארמאציע זייט איהר זיכער, אז איהר וועט שוין טרעפען גלייך צו יעלאווסקין. אבער דער אמת איז אז צו דעם דאזיגען איד וועל־כער שטאמט אליין פון רוסלאנד קען מען טרעפען אהן וועלכער עס איז אינפארמא־ציע. מען דארף בלויז צוגעהן צום פא־לאץ פון עקס קייזער ווילהעלם'ס יורש ווייסט עס ניט וואו יאאכימ'ס פאלאץ איז ?

יאאכימ'ס פאלאץ וועלכער באַ־שטעהט פון א גראנדיעזען הויף מיט א רייהע וואונדערבארע געביידעס פון אלט דאנציגער איידען, וועלכע איך האב באגעגענט זייענדיג אין שטאדט אין די אינטערעסען פון דער ג ר אָ ד נ ע ר ישיבה, פון וועל־כער הרב שמעון שקאפ איז געווען דער ראש הישיבה, איז אין מיין גערע־כעניש געבליבען דער איד מ. יעלאווסקי.

יעלאווסקי דאס איז א נאמען וועלכער איז באקאנט ניט נאר אין דאנציג, נאר אויך ווייט און ברייט ארום, א קינד אין וויג האט געהערט דעם נאמען, און איהר וועט ניט טרעפען קיין איין מענש אין דאנציג וועלכער וועט אויך ניט ווייזען דעם וועג צו יעלאווסקין, סיי צו זיין היים און סיי צו זיין געשעפט ביוראו.

איינעגטליך ווילט זיך מיר איבער־געבען פאר די לעזער ניט אזוי די פער־זענלעכקייט יעלאווסקי אליין, וועלכע איז א גאנץ אינטערעסאנטע אן און פאר זיך ווי עס ווילט זיך איבערגעבען די יע־לאווסקי וואוינונג, מיט וועלכער א גע־שיכטליכער פאקט איז פארבונדען און איז ווערט פארציייכנט צו ווערען.

ווי נעזאגט געגען אלע דעם אידען יעלאווסקי. פון אידען איז דאך אפגע־רעדט, דייטשען און פאליאקען קענען איהם. און איהר וועט ניט בלאנזשען ווען